

İskoçya'da Yükselen Bağımsızlık Çağrıları

Nilfem BAYKAN*

Bağımsız İskoçya ideali yüzyıllardır süren bir tartışma konusudur. Öte yandan, yakın dönemde gerçekleşmiş olan seçimler İskoçya için bağımsızlığı yeniden gündem konusu haline getirmiştir. İskoçya'da 2014 yılında gerçekleşen referandum, bağımsızlık kararı ile sonuçlanmamış olsa da bu kararın ardında yatan en büyük sebepler arasında o dönemde Brexit'in henüz gerçekleşmemiş olduğu iddia edilmektedir. Daha açık bir ifade ile, İskoçya'nın AB üye ülkesi olarak birliğin içerisinde kalma isteği, bağımsızlık referandumunda 'Hayır' oyu çıkmasına neden olmuştur. Ancak, İngiltere'nin AB'den çıkması ile beraber İskoçya'nın da birlikten ayrılmak zorunda kalması ve yakın dönemde gerçekleşen seçimler, İskoçya için olası bir referandumun yeniden ele alınması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle 2014 referandumunu ve Brexit ilişkisi değerlendirilecek olmakla birlikte, olası bir bağımsızlık senaryosunda AB üyelik

sürecinin nasıl işleyeceğine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: İskoçya Referandumu, Brexit, Birleşik Krallık, Bağımsızlık, AB Genişlemesi

2014 İskoçya Bağımsızlık Referandumunu ve Brexit İlişkisi

2014 yılında, %84.59 katılım oranı ile gerçekleşen İskoçya Bağımsızlık Referandumunu %55.30 'Hayır' oyu ile sonuçlanmıştır; toplam 4,283,392 seçmen oy kullanmış, bağımsızlık için 1,809,958 seçmenin 'Evet' oyu gerekirken 1,617,989 oy elde edilmiştir (BBC, 2014). "İngiliz hükümeti referandum kampanyasında, İskoçya'nın bağımsızlığı seçmesi halinde AB üyeliğini de kaybedeceği tehdidini öne sürmüştü. Brexit'le beraber durumun değiştiğini savunan İskoçya Bölgesel Başbakanı Nicola Sturgeon, merkezi hükümete ülkede ikinci bağımsızlık referandumunu yapılması için bölgesel yönetime yetki devretmesi çağrısı yapmış ve yazılı talebi merke-

* EURO Politika Dergisi, Dış Haberler Sorumlusu, E-posta: nilfem@europolitika.com

zi yönetim tarafından reddedilmişti (Esen, 2021).” Nitekim, Brexit referandumunda seçmenlerin, Galler’de yüzde 47’si, Kuzey İrlanda’da yüzde 56’sı, İskoçya’da ise yüzde 62’si AB üyeliğinin devamından yana oy kullanmıştır (TRT Haber, 2020). Bu bağlamda, 2014 yılında gerçekleşen İskoçya Bağımsızlık Referandumu’nda elde edilmiş olan bağımsızlık karşıtı sonuç, İskoçlar’ın AB’den ayrılmama yönünde almış oldukları bir karar olarak da değerlendirilebilir. Fakat, Brexit neticesinde İskoçya da İngiltere ile beraber birlikten ayrılma durumunda kalmıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı, son dönemlerde yeniden gündem konusu haline gelen İskoçya için ikinci bir bağımsızlık referandumunun sonuçları hakkında varsayım da bulunabilmek için, İskoçya’nın AB üyesi olma arzusu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tam Bağımsız İskoçya için AB Üyelik Garantisi Talebi

Avrupa Birliği’nin bağımsız bir İskoçya’yı memnuniyetle karşılaması için kaleme alınan açık mektuba, 30 Avrupa Birliği ülkesi ve Birleşik Krallık’tan 200’den fazla akademisyen, yazar ve sanatçı imzacı olmuştur. Bahsi geçen mektupta İskoçya’da büyük bir çoğunluğun Brexit için ‘Hayır’ oyu kullanmasına karşın, İngiltere ile beraber AB’den ayrılmak zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Nitekim statükoda, AB’nin bir üyelik talebine yalnızca bağımsız bir ülkeden geldiğinde yanıt vermesi söz konusudur. Bahsi geçen mektupta, İskoçya’nın farklı bir süreci hak ettiği, yasal olarak Birleşik Krallık’ın bir parçası olmasına rağmen, İskoç hükümetinin mevcut koşullar altında AB ile müzakere edemeyeceği, ancak İskoçya uzun süredir AB’nin bir parçası olduğu için,

yasal ve demokratik olarak bağımsız hale gelmesi durumunda “yeni” bir katılım adayı olarak uygulanmasına gerek olmadığı beyan edilmektedir (Europe for Scotland, 2021). Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse mektup, İskoçya’nın tam bağımsızlık elde etmesi durumunda özel bir statüden yararlanarak AB’den üyelik garantisi alma talebi ile ilgilidir. Şu an için AB tarafında bu anlamda herhangi bir adım atılmamasına karşın, İskoçya için AB üyeliği garanti edildiği takdirde, olası bir bağımsızlık referandumunun, bağımsızlık ile sonuçlanması olasıdır.

AB Genişlemesi ve İskoçya

En genel tanım itibari ile, Avrupa Birliği’nin birliğe üye olmak isteyen devletlere ilişkin yürüttüğü politikalar ve bu doğrultuda yeni üye devletleri kabulü AB genişlemesini ifade etmektedir. Ancak, 2009 Euro krizine ek olarak, sırasıyla Brexit ve halen devam etmekte olan COVID-19 salgını ve salgının sebep olduğu ekonomik ve politik çıkmazların Avrupa genişlemesini negatif yönde etkilediği iddia edilebilir. Daha açık bir ifade ile, genişleme limitini bir anlamda doldurmuş olan ve mevcut sorunlarını çözmek durumunda kalan AB üye ülkeleri genişleme sürecine eskisi kadar sıcak bakmamaktadır. Bu bağlamda, 2019 tarihinde Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Kuzey Makedonya ve Arnavutluk ile üyelik müzakerelerine başlanmasına karşı çıkarak, genişleme süreci kurallarının sertleştirilmesini istediğini beyan etmiş ol-

ması örnek olarak gösterilebilir (Alan, 2019). Yine de, İskoçya özelinde bir değerlendirme yapılacak olduğunda genişleme yeniden söz konusu olabilir. Çünkü, İskoçya’nın AB üyeliği için olası adaylığı iki açıdan farklılaşmaktadır. İlk olarak, İskoçya 1973 yılından beri AB’nin bir parçasıydı ve bu nedenle hali hazırda gerekli üyelik koşullarını karşıladığı aşıkardır. Fransa örneği üzerinden devam edilecek olursa, üye olmak isteyen ülkelerin hukuk devleti olup olmadığı şeklinde değerlendirmelerin tartışmaya sunulması, söz konusu İskoçya olduğunda gerekli görülmeyecektir. İkinci olarak İskoçya, kendi başına bir üye devletten ziyade, bir AB üye ülkesinin bileşenydi ve bu nedenlerden dolayı ilki daha hızlı bir katılım sürecini kolaylaştıracak olsa da, ikincisi önemli iç hazırlık süreçlerini gerektirmektedir (Salomone, 2020). “Bağımsız İskoçya’nın üyeliği yönünde tek engel, ayrılıkçı hareketler ile mücadele eden İspanya olabilir ki; Londra’nın bağımsızlığına izin verdiği İskoçya’nın İspanya için de sorun olmaması gerekir. (Yiğit, 2020)”

İskoçya’nın Bağımsızlık Elde Etmesi Durumunda Üyelik Süreci Nasıl İşleyecek?

İskoçya’nın, AB üyelik başvurusunu Avrupa Konseyi’ne sunabilmesi için öncelikle resmi olarak bağımsızlığını elde etmesi gerekmektedir. Nitekim, olası referandum bağımsızlık lehine sonuçlansa bile, İskoçya’nın Birleşik Krallık’ın geri kalanından ayrılma süreci birkaç yılı alabilir. 2014 referan-

dumu esnasında İskoçya'nın Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 48.maddesi doğrultusunda sürece dahil olabileceği öngörülmektedir. Ancak İskoçya'nın artık üçüncü bir ülke olacağı varsayımı ile bir değerlendirme yapılacak olduğunda böyle bir <iç genişleme> mümkün olmayacaktır (Salamone, 2020). Bu nedenle, takip eden süreçte ihtimallerden biri, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 49.maddesi doğrultusunda sürecin başlatılmasıdır. Fakat 49. Madde İskoçya için kesin bir üyeliği garanti etmediğinden dolayı, İskoçya'nın 48. Madde üzerinde ısrarcı olması olasıdır. Öte yandan, üye olmak için sırada bekleyen bir dizi aday ülke olmasına karşın, İskoçya 47 yıldır birlik içerisinde bulunan bir ülke olarak 49. Madde şartlarına tabi tutulsa bile, sıra bekleyen ülkelerin önüne geçmesi muhtemeldir. Ayrıca bu ihtimal, İskoçya'nın Euro ve Schengen Bölgeleri'ne katılım sözü vermesi söz konusu olduğunda artacaktır.

Referanslar

Alan, G. (2019, Kasım 18). *Macron'dan AB genişleme sisteminde köklü değişiklik için teklif*. Euronews: <https://tr.euronews.com/2019/11/18/macron-dan-ab-genisleme-sisteminde-koklu-degisiklik-icin-teklif> adresinden alındı

BBC. (2014). *Scotland Decides*. BBC News: <https://www.bbc.co.uk/news/events/scotland-decides/results> adresinden alındı

Enterili, Y. (2014, Aralık). İskoçya'nın 18 Eylül 2014 Bağımsızlık Referandumunun Tarihsel Süreci. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 121-136.

Esen, H. (2021, Nisan 29). *Avrupalı aydınlardan AB'ye 'tam bağımsız İskoçya'ya üyelik garantisi ver' çağrısı*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupalı-aydinlardan-ayn-bye-tam-bagimsiz-iskocya-uyelik-garantisi-ver-cagrisi/2224787> adresinden alındı

Europe for Scotland. (2021). *Europe for Scotland*. Europe for Scotland: <https://europeforScotland.com> adresinden alındı

Salamone, A. (2020, Şubat 5). *What would it take for Scotland to rejoin the EU as an independent state?* EUROPP-European Politics and Policy by London School of Economics: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2020/02/05/what-would-it-take-for-scotland-to-rejoin-the-eu-as-an-independent-state/> adresinden alındı

Salomone, A. (2020, Şubat 5). *What would it take for Scotland to rejoin the EU as an independent state?* EUROPP – European Politics and Policy by London School of Economics: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2020/02/05/what-would-it-take-for-scotland-to-rejoin-the-eu-as-an-independent-state/> adresinden alındı

TRT Haber. (2020, Şubat 11). *İskoçya Bölgesel Başbakanı: Brexit'i biz tercih etmedik*. TRT Haber: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/pentagon-dan-afrika-raporu-460363.html> adresinden alındı

Yiğit, D. (2020, Şubat 24). *Avrupa Birliği'nin Genişleme Politikasında Muhtemel İskoç Etkisi*. Kafkassam: <https://kafkassam.com/avrupa-birliginin-genisleme-polit.html> adresinden alındı